

Bijlage HAVO
2023

tijdvak 2

maatschappijwetenschappen

Bronnenboekje

Opgave 1 De nieuwe Alcoholwet en jongeren

tekst 1

Scherpere regels voor alcoholgebruik gaan later in

De nieuwe Alcoholwet zal een half
jaar later ingaan dan gepland, op
1 juli 2021. Dat kondigde
staatssecretaris Paul Blokhuis
5 (volksgezondheid) aan tijdens een
debat in de Tweede Kamer over de
wet, die de Drank- en Horecawet
vervangt.

De nieuwe wet regelt onder meer dat
10 ouders die voor hun kinderen onder
de achttien jaar in de kroeg of
restaurant alcoholische drank kopen,
strafbaar zijn. Ook vrienden die al
wel achttien jaar zijn en dat doen,
15 riskeren een boete. Daarnaast
mogen prijsstunts in winkels niet
meer dan 25 procent van de prijs
bedragen en komt er meer controle
op de leeftijdsgrens bij het online
20 kopen van alcohol en bij de
bezorging ervan aan huis.

De scherpere regels vloeien voort uit
het nationaal preventieakkoord dat

Blokhuis eerder heeft afgesloten met
25 meer dan zeventig organisaties. Doel
daarvan is om het overgewicht,
drankgebruik en roken terug te
dringen. Wat betreft het
drankgebruik, moeten vooral
30 jongeren onder de achttien jaar en
zwangeren behoed worden voor
drankgebruik. Alcohol is schadelijk
voor de ontwikkeling van de
hersenen van jongeren en voor het
35 ongeboren kind. Ook overmatig
alcoholgebruik moet worden
teruggedrongen.

Volgens Blokhuis blijkt uit onderzoek
dat een derde van de jongeren die
40 alcohol drinkt, dit krijgt van zijn
ouders of verzorgers. Achter de
voordeur kan dit niet strafbaar
worden gesteld maar in de horeca is
wel toezicht. Blokhuis wil met de
45 regel ook bereiken dat ouderen zich
meer bewust ervan worden dat ze
kinderen geen drank geven.

bron: www.trouw.nl, november 2020

Opgave 2 Schaduwonderwijs

tekst 2

Bijlessen hebben ook een grote keerzijde

(...) Steeds meer Nederlanders zijn hoogopgeleid. Waar in de jaren zestig nog maar een kleine vijf procent van de beroepsbevolking hoogopgeleid was, heeft nu bijna de helft van de Nederlanders een universitair of hbo-diploma. Opleidingsniveau bepaalt tegenwoordig niet langer alleen de kans op een betere baan en meer salaris, maar geeft je ook toegang tot meer diensten als datingservices en verzekeringen, specifiek voor hogeropgeleiden. (...) Dit alles zorgt voor een sterke opwaartse druk in het onderwijs, want steeds meer leerlingen proberen een zo hoog mogelijke opleiding te halen. Voor kinderen uit lageropgeleide gezinnen biedt het onderwijs kansen om te klimmen op de sociale ladder. Bij kinderen uit hogeropgeleide gezinnen is het veelal belangrijk niet af te dalen op die sociale ladder. Maar deze druk heeft ook een keerzijde. Door bijlessen en ander schaduwonderwijs komt regulier onderwijs onder druk te staan. Zo bestaat de kans dat docenten meer vertrouwen op bijlessen, dan op het geven van eigen goed onderwijs. (...) (...) Jeroen Goes, voorzitter van scholengemeenschap Fluvium, geeft leiding aan twintig scholen in de Betuwe. In zijn 25 jaar in het onderwijs heeft hij zelf ervaren dat het schaduwonderwijs een enorme vlucht heeft genomen. (...) Ondanks dat de dorpen binnen zijn

scholengemeenschap erg verschillen van populatie, denkt Goes ook dat ongeveer een kwart van zijn achtstegroepers gebruikmaken van schaduwonderwijs. "Wel of niet naar bijles heeft alles te maken met het geld en ambitieniveau van de ouders." (...)

Naast het eventuele ongunstige effect dat het schaduwonderwijs kan hebben op de kansengelijkheid spelen nog twee andere risico's. Het eerste risico is dat steeds meer leerlingen achterlopen, naarmate meer leerlingen gebruikmaken van schaduwonderwijs. Wanneer een paar kinderen in een klas hier gebruik van maakt, is het effect niet echt te merken. Het wordt pas een probleem als het merendeel van de klas gebruikmaakt van bijles. Net als in de sportieve competitie geldt hier: het voordeel van de één is een achterstand voor de ander. Het tweede risico is iets wat te zien is in landen als Japan en Zuid-Korea, waar het merendeel van de leerlingen al langere tijd schaduwonderwijs volgt: docenten besteden minder tijd en aandacht aan het uitleggen van de lesstof. Ze leunen op het feit dat een merendeel van de klas gebruikmaakt van bijles. Binnen de scholen waar Jeroen Goes leiding aan geeft, komt het zelfs voor dat leerkrachten zelf huiswerkinstituten opzetten en dan hun eigen leerlingen na schooltijd begeleiden. Hij merkt ook op dat er

80 steeds meer scholen zijn die bij het eerste gesprek met de ouders folders meegeven van bijlesinstituten. “Dat vond ik zo raar. Je krijgt toch ook niet

voor je operatie van je behandelende chirurg een folder mee voor de hersteloperatie. (...)”

bron: Tom Roggen, *www.human.nl*, 2021

tabel 1

Percentage leerlingen in het voortgezet onderwijs dat betaald aanvullend onderwijs volgt

netto-maandinkomen ouders in euro's (per inkomensklasse)	percentage leerlingen
tot 2.000	14
2.000 - 2.999	14
3.000 - 3.999	21
4.000 - 5.999	22
6.000 - 7.999	29
8.000 of meer	33

bron: Stichting Cito – SEO Economisch Onderzoek, 2019

Opgave 3 De betekenis van muziek voor Syrische vluchtelingen in Nederland

tekst 3

Muzikale verbindingen tussen Nederland en Syrië

(...)

Mediatisering¹⁾ en digitalisering

Wat (...) opvalt is de cruciale rol van mediatisering en digitalisering. Waar vluchtelingen in het nabije verleden

5 (...) waren teruggeworpen op dure lange-afstandstelefoongesprekken en trage, onbetrouwbare post, hebben vluchtelingen in de jaren tien en twintig van deze eeuw toegang tot smartphones en het internet. Dit

biedt (...) een scala aan mogelijkheden voor constante (video) communicatie met geliefden over grote afstanden. (...) Muziek, films, series, visuele kunst en ga zo door, zijn vrijwel altijd en gratis toegankelijk en stellen mensen in staat om in een nieuwe context culturele verbindingen te maken en

15

20 te onderhouden (...).

Hierbij gaat het niet alleen om toegang tot allerlei media, maar ook de mogelijkheid tot het creëren van gedeelde ervaringen op afstand. Veel
25 van onze de respondenten leven niet meer in de nabijheid van hun Syrische vrienden. Soms wonen zij nog in Syrië, vaker heeft hun vlucht ze naar verschillende plaatsen op de
30 wereld gebracht. Zo vertelt de 26-jarige Amer dat hij Spotify en YouTube gebruikt om playlists te delen met zijn vrienden in andere delen van Nederland, Duitsland en
35 zelfs de Filipijnen. “Dit geeft me het gevoel dat ik ze nog steeds ontmoet in het echte leven. (...) In Syrië zagen we onze vrienden vaak wel meer dan drie uur per dag, op z’n
40 minst. Nu zijn we ver van elkaar vandaan en houden we contact via sociale media, waarmee we muziek en andere media kunnen delen.”
Al deze voorbeelden laten zien dat
45 muziek (...) kan werken als sociale lijm tussen lotgenoten die (...) een gevoel van collectiviteit kunnen ervaren door muziek. (...)

Culturele spiegels

50 Daarmee komen we op de derde functie. Muziek bindt immers niet

alleen de ‘eigen’ groep samen, maar kan ook een brug tussen verschillende groepen vormen. Een
55 eerste manier waarop dat voor de meeste van onze respondenten gebeurt, is doordat zij Nederlandstalige muziek gebruiken om Nederlands te leren. Hoewel
60 sommigen dit puur instrumenteel inzetten, geworden de Nederlandse liedjes soms tot culturele spiegels die ze instrueren over de Nederlandse cultuur. Zo noemen zowel Klara (38)
65 als Sama (28) de hit *Leef* van André Hazes junior als grote favoriet. Een van Sama’s Nederlandse vriendinnen deelt zulke liedjes met haar omdat ze langzaam zijn ingezongen en dus
70 gemakkelijk voor haar te begrijpen zijn. Zo deelde ze ook *17 miljoen mensen* van Davina Michelle en Snelle, dat volgens Sama “een heel mooi beeld geeft over Nederlanders,
75 die tolerant zijn en vechten tegen discriminatie en racisme. Dat lied geeft me het beeld dat dit een land is met culturele diversiteit, waar mensen vanuit verschillende delen
80 van de wereld samenleven op een plaats, in harmonie en vrede.” (...)

bron: Julian Schaap en Jaber Mawazini, Sociologie Magazine, maart 2021

noot 1 mediatisering = de toenemende invloed van de media op de samenleving

Opgave 4 Proef preventief fouilleren

tekst 4

Halsema passeert raad en zet proef preventief fouilleren door

(...) in de komende tijd zal het in vijf wijken in de stad [Amsterdam] mogelijk zijn dat politieagenten passanten staande houden en
5 doorzoeken zonder redelijke verdenking.

Op verzoek van politiechef Frank Paauw heeft [burgemeester] Halsema (...) aangekondigd dat er op
10 beperkte schaal en op maximaal drie dagen in een periode van vier weken, preventief gefouilleerd mag worden.

(...)

Paauw en de burgemeester spreken liever van gerichte wapencontroles.
15 Ze hopen dat het werkt tegen het groeiende aantal jongeren dat gewapend over straat gaat.

(...) Een aantal progressieve partijen in de raad vindt het middel (...) te
20 ingrijpend en het risico op discriminatie niet waard. Ook de opbrengst van preventief fouilleren is volgens deze partijen niet groot genoeg om de inbreuk op de privacy

25 van mensen te legitimeren. (...) Al met al waren er donderdag 25 zetels¹⁾ (GroenLinks, D66, Partij voor de Dieren, SP, Denk en Bij1) die zich tegen het plan keerden.

30 Toch zet burgemeester Halsema het experiment door. Dit is zeer uitzonderlijk, tegen de wens van de meerderheid van de gemeenteraad in. (...)

35 VVD, JA21, PvdA, CDA en de Partij van de Ouderen steunen het plan wel en willen kijken of de politiecontroles werken.

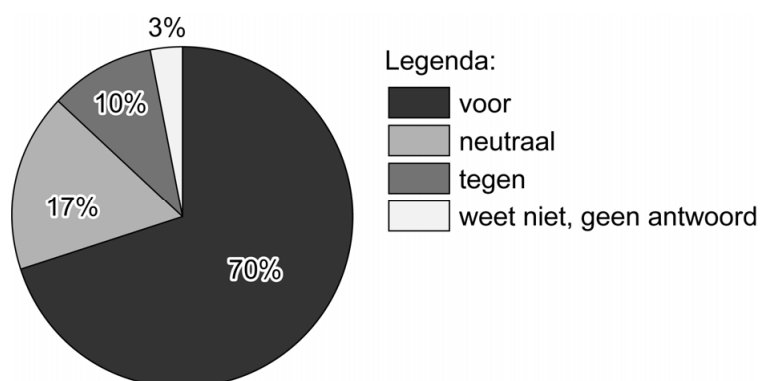
(...) Vanuit de Gemeentewet en de
40 algemene plaatselijke verordening (APV) heeft de burgemeester de bevoegdheid om bij belangrijke veiligheidskwesties buiten de raad om te gaan. Wel baalde Halsema
45 ervan dat ze de meerderheid niet heeft weten te overtuigen. (...)

bron: www.parool.nl, 2021

noot 1 De gemeenteraad van Amsterdam telt in totaal 45 zetels.

figuur 1

Bent u voor of tegen wapencontroles in deze wijk (n=767,%)

bron: Onderzoek, Informatie en Statistiek, november 2021

Toelichting

Figuur 1 bevat een uitkomst van de enquête die is gehouden onder bewoners en frequente bezoekers van de vijf wijken waar de wapencontroles plaatsvonden. De uitkomsten gaan over de totale groep geënquêteerde bewoners en bezoekers.

tekst 5

In september 2021 zijn als proef wapencontroles door de politie uitgevoerd in vijf Amsterdamse wijken. (...)

5 Deze wijken zijn (...) vastgesteld op basis van een aantal criteria:

- een relatief hoog aantal door de politie geregistreerde incidenten waarbij een wapen is gebruikt of sprake was van wapenbezit
- 10 – een relatief hoge mate van ervaren onveiligheid

- een relatief hoge mate van zelf gerapporteerd slachtofferschap van geweld

15 Met deze proef wil de Amsterdamse driehoek¹⁾ onderzoeken of wapencontroles helpen tegen wapenbezit en tegen geweld met wapens. Een tweede doel is om te
20 onderzoeken of deze controles bewoners van de wijken een veiliger gevoel geven.

bron: Onderzoek, Informatie en Statistiek, november 2021

noot 1 overlegorgaan tussen de burgemeester, de politiechef en de officier van justitie